

Єльнікова Н. І.

Харківський національний університет внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті зроблено спробу дослідити теоретичні основи виникнення девіантної комунікації, описати сучасний стан дослідження проблеми девіації, запропоновано визначення девіації як терміна, зазначено погляди вчених на проблеми його детермінування. Закцентовано на дослідженні робіт вітчизняних і зарубіжних науковців різних галузей. Підкреслено необхідність концентрування уваги на творенні та реалізації Інтернет-тексту, поширеного серед загалу, для стійкого та толерантного соціуму.

У науковій розвідці проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо проблеми девіантної комунікації як міждисциплінарного явища. Визначено спектр проблемних питань, які потребують лінгвістичного аналізу для уточнення статусних характеристик девіації в комунікації. Обґрунтовано думку, що термін «девіація» не має єдиного трактування в різних науках, оскільки виник він порівняно нещодавно й нині перебуває у процесі розвитку. Наведено етимологію понять «девіантність», «девіація», «девіантна поведінка», «девіантна комунікація», сформовано визначення наведених понять. Виділено компоненти, які характеризують девіантну поведінку людини. Виокремлено процеси зовнішніх соціальних умов, які впливають на людську поведінку. Окреслено проблеми девіації сучасних дослідників, які зумовлені здебільшого неузгодженням між людськими потребами та нормативністю вимог.

У дослідженні проаналізовано філософський, правовий, психологічний, культурологічний, лінгвістичний типізоване і нероздільне бачення проблематики визначення, теоретичного обґрунтування та дослідження девіантної комунікації як відхилення від нормативної діяльності різних систем. Запропоновано під час дослідження девіантної комунікації спиратися на три стрижневі постулати: нормативне – індивідуальне – девіантне. Окреслено метод вивчення девіації в системно-теоретичному когнітивно-комунікаційному аспектах, і систематизовано думки вчених на окреслену проблему в межах сучасної мовознавчої парадигми.

Ключові слова: девіантна комунікація, девіантна поведінка, девіатологія, девіація, тенденції розвитку, перспективи дослідження.

Постановка проблеми. Інтернет у наш час демонструє весь спектр сучасної української мови: лексичні, морфологічні, синтаксичні та стилістичні ресурси у всій динаміці її живого розвитку, з усіма актуальними формуваннями, концепціями й властивостями сьогодення в найрізноманітніших мовних втіленнях, оскільки щодня аудиторія мережі Інтернет множиться та урізноманітнюється.

Водночас віртуальний світ є своєрідним каталізатором, що надає особливої гостроти віртуального контенту та прискорює ті мовні та позамовні процеси, які відбуваються в українській спільноті. Досить виразно це виявляється в повсякденній неформальній Інтернет-комунікації, оскільки тексти, які формуються в процесі такого спілкування, що має публічний характер, концентрують у собі цікаві та подекуди безпрецедентні особливості.

У центрі Інтернет-комунікації перебуває персона, що є суб'єктом мовної дії, віртуального контактування та штучної реальності. Комунікантові необхідно створити дохідливий і зрозумілий

напис, логічний, із послідовним викладом матеріалу, інформаційно та стилістично точним змістом, що дасть змогу реципієнту встановити його смисл і подолати ймовірні труднощі, що з'являються під час передання інформації. Кожна мовленнєва ситуація в Інтернет-просторі зобов'язує учасника комунікації розумітися на «комп'ютерно-мережевому» кодуванні інформації, щоб реалізуватися в спілкуванні, незалежно від мовних тактик і стратегій, що цілком наявні в Інтернеті. Уникнути різноманітних комунікаційних бар'єрів у віртуальному світі, що традиційно постають під час живого спілкування (зовнішність, вік, соціальний статус), можна за допомогою нікнейма, який стає Інтернет-представником реальної людини. Такий формат спілкування, щоправда, має і зворотний бік, адже щорічно зростають різновиди радикальних дій, як-от: релігійна чи національна ворожість, приниження національної самоповаги, популяризація відособленості, вищості або посередності громадян за їхнім ставленням до мовної,

національної або соціальної спільноти, привселюдні гасла до вчинення вищеназваних дій. Тому сьогодні вкрай важливим є концентрування уваги на формуванні та функціонуванні Інтернет-тексту, що поширюється на масову аудиторію, створюючи стійке й водночас лояльне суспільство. Проблема девіантної комунікації є однією з ключових у сучасному мовознавстві, психології, соціології, правознавстві, педагогіці, політології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання девіації привертає увагу дослідників, зокрема не лише мовознавців, уже багато десятиліть. Значну кількість наукової літератури через об'єктивістичний підхід присвятили цьому питанню (Е. Дюркгейм, Р. Мертон та ін.), визначаючи суспільні стандарти, що є нормативними в оцінюванні людських дій і зовнішніх властивостей. Будь-які відмінності від соціальних шаблонів є девіантними, а персона з такою поведінкою виокремлюється як девіант. За суб'єктивістичним підходом, прихильниками якого є Г. Беккер, Р. Террі, М. Саппа та ін., поведінку людини називають девіантною, тобто невідповідною соціальним нормам, тоді, коли спільнота вважає її такою. Чимала кількість психологічних розвідок торкнулася питання девіації (З. Фрейд, Дж. Вотсон, К. Юнг, А. Адлер, Е. Вілсон, Л. Виготський, І. Зимова, А. Леонтьєв та ін.). Не стоїть осторонь і філософсько-правова концепція девіантних учинків і поведінки, що визначаються як правопорушення в межах зазначеної суспільної діяльності, науковими прихильниками якої є Я. Гилінський, Ю. Клейберг, К. Еріксон, Е. Херші, Н. Ківенко, Т. Гарасимів, О. Шевченко, Ю. Канібер, С. Корецький та інші. На лінгвістичному рівні девіантну комунікацію досліджували Ф. Бацевич, А. Капелюшний, Т. Бондаренко, Ю. Гарюнова, О. Селіванова, Г. Бардукова, Л. Чернюх, Н. Арутюнова, О. Земська, О. Кубрякова, Б. Городецький, Т. Ушакова, С. Цейтлін та ін.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є аналіз теоретичних основ і напрямів тлумачення девіантної комунікації в сучасних наукових розвідках крізь призму різноманітних факторів демонстрації такого спілкування в суміжних із мовознавством наукових галузях.

Виклад основного матеріалу. У науковому вимірі поняття «девіація» не має єдиного трактування, оскільки з'явилося воно порівняно нещодавно й зараз перебуває на стадії розвитку. Подекуди терміни «девіація», «девіантність», «девіантна поведінка», «девіантна комунікація» в наукових розвідках є синонімічними. Необ-

хідно зауважити, що девіація має низку варіацій. Так, наприклад, Г. Апінян виокремлює колективну, індивідуальну, сакральну, ігрову й інші види девіацій. Водночас науковець наголошує на тому, що термін «девіація» слід вважати найзагальнішим, що закріплює цей феномен [1, с. 119].

Відомий учений А. Коен (А. Cohen) девіантною поведінкою називає ту поведінку, що суперечить інституціоналізованним сподіванням, тобто тим сподіванням, які поділяються та є законними середина суспільного розпорядку [11, с. 520–521].

Натомість інші дослідники стверджують, що девіація має розширені властивості й містить найрізноманітніші явища. Учений К. Роджерс девіацією називає сучасні молодіжні рухи та субкультури, незважаючи на те, що такі угруповання своєрідно базуються та функціонують у соціумі [12, с. 478]. До того ж девіаційним проявом він вважає художній концептуалізм і манери талановитих особистостей.

Девіантною поведінкою стає тоді, коли особа порушує соціально-нормативні вимоги, вибирає ненормативний формат поведінки в певній ситуації, що призводить до порушень у взаємодії людини та спільноти. Основою девіантних тенденцій здебільшого є зіткнення інтересів, цінностей, розбіжність у запитах, викривлення способів їх реалізації, хибі виховання, життєві негаразди та недоліки [15, с. 629].

У своїх роботах науковиця О. Змановська виділяє чотири компоненти, що визначають девіантну поведінку людини: зовнішні умови фізичного середовища; зовнішні соціальні чинники; внутрішні спадково-біологічні та конституційні вимоги; внутрішньоособистісні передумови та механізми девіантної поведінки. Зовнішні фізичні умови девіантної поведінки можуть бути спричинені кліматичним, геофізичним й екологічним аспектами. Приміром, такі феномени, як шум або геомагнітні коливання, можуть викликати агресивну поведінку під час комунікації. Однак позитивні фактори зовнішньої сфери зменшують імовірність девіантної поведінки.

Зовнішні соціальні умови вважають більш визначним аспектом, що впливає на людську поведінку. Серед них виокремлюють такі: соціальні процеси (політична сфера, розвиток ринкової економіки, набуття й збереження загальнолюдських цінностей і традицій, освіта тощо); особливості суспільних груп, до яких належить людина (расова спільнота, національна приналежність, субкультура, соціальний рівень, спорідненість із навчально-професійною групою); мікросоціальне

оточення (життєво-стильовий рівень родини, моральна атмосфера в сім'ї, взаємини між членами родини, тип родинного виховання, приятелі, друзі) [10, с. 26–27].

Питання девіації в сучасних дослідженнях спричинюється переважно розбіжностями між нормативними вимогами та життєвими запитами персони, а також дисонансом життєвих потреб і необхідностей особи, що зумовлено суперечливістю розвитку громади, а саме незлагодженістю рівноваги та мобільності людства як системи. Дехто з науковців убачає основну причину всіх суспільних похибок у соціальній нерівності, що генерує протиріччя між запитами та нерівними шляхами їх розв'язання, приналежністю людини до соціальної групи та набуттям соціального статусу цією особою. Учені-соціологи не трактують причини, за яких люди, що перебувають в однакових умовах, поводять себе по-різному, хоча й визначають умови соціальних девіацій (градацію поширення цих фактів у спільноті чи соціальній групі). Однак цього не вистачить для тлумачення мотивів і методів девіантної комунікації конкретної особи [15, с. 631].

Питання девіації порушується в численних дослідженнях філософського спрямування. Так, Д. Гордевський розглядає девіантне мислення крізь призму соціальної філософії та філософії історії як аспект культурної динаміки. Дослідник В. Бут називає девіацію соціальним феноменом, а для Л. Котлярова девіантність стає предметом соціально-філософського вивчення. Поділяючи думки останнього, В. Білецький окреслює реформування девіантної персони предметом філософської наукової розвідки. Науковець В. Довгополук розглядає вихідні постулати, модифікації та знання соціальної девіантності в молодіжному оточенні, а С. Ключова концентрується на девіантній поведінці представників талановитої молоді. Через засади філософської антропології та філософії культури К. Мальцева аналізує проблеми міжкультурної незгоди та питання міжкультурної трансформації.

У правовому форматі дослідники займаються питанням класифікації психічних девіацій засуджених, визначаючи на основі різних критеріїв види психічних девіацій правопорушників, що дає змогу упередити поведінку таких осіб і передбачити заходи профілактики правопорушень. Правознавці А. Кулаков і В. Михайлов особливу увагу приділяють залученню до праці засуджених із психічними девіацій, виділяючи організаційно-правові проблеми залучення зазначеної категорії

осіб до роботи. Дослідниця Н. Мартинюк називає девіантна правосвідомість варіантом традиційної позитивної правосвідомості, прогресивно адаптованої компетенції суб'єктів права ідейно застосовувати в правовідносинах гетерогенно-правові (неоднорідні) дублікати, спорідненості предметів правового регулювання, які дійсно відображені як у правознавчій галузі, так і поза нею. Предметом дослідження наукових розвідок Ю. Грачова стають нові технології, які можуть бути застосовані для заподіяння шкоди суспільним відносинам, які охороняються кримінальним законом. Визначають механізм порушення суспільного ладу через застосування нових технологій, пропонуючи адекватні кримінально-правові заходи щодо запобігання девіацій у віртуальній реальності.

У педагогічних працях девіації вивчають передусім як теоретичне та методичне навчання української мови в інтерференційному аспекті. Прикладом можуть стати дисертаційні дослідження Т. Кірик «Педагогічні засади подолання фонетичної інтерференції у тюркомовних студентів в умовах вищого навчального закладу», Ю. Захарової «Просодична інтерференція в англійському дискурсі (експериментально-фонетичне дослідження мовлення арабо-англійських білінгвів)». Науковець Р. Чанишев пропонує концепцію профілактики девіантної поведінки підлітків в умовах цілеспрямовано організованої соціально-культурної мобільності, що враховує умови соціально-культурного середовища. А. Баранов присвятив свої дослідження вивченню феномена булінгових взаємин серед підлітків школи, застосовуючи інтеграцію філософського, психологічного та власне педагогічного знання для сприйняття сучасних булінг-моделей як девіантної поведінки підлітків.

Як стверджують психологи, можна виокремити етапи розвитку девіантної поведінки. Перший етап (ситуативний) дозволяє виявити своєрідні вияви порушення нормативної поведінки, як-от: неповажливність, некерованість певними соціальними вимогами в родині чи інших соціальних угрупованнях. Змінивши вплив виховання, категорію взаємодії та структуру соціальної інспекції, особа може змінитися на краще. В іншому випадку девіантна комунікація фіксується. На другому етапі (стійкі порушення) соціальні та моральні норми, яких не дотримуються, набувають ознак девіантної поведінки, поступово переходячи у формат правопорушень. У цей момент людина може відкидати власну поведінку як таку, що не відповідає її власним цінностям і захопленням. Третій етап девіантної поведінки наближений

до кримінальної (крадіжки, насилля, проституція тощо), на якому особа може вважати свою поведінку нормальною, такою, що відповідає її цінностям і захопленням. На четвертому етапі (кримінальному) виявляються численні вияви стійкої, асоціальної поведінки. Найнебезпечнішим є п'ятий етап (деструктивний), коли девіантна поведінка супроводжується важкими соціальними аномаліями, відстороненням персони від соціуму, його норм і цінностей.

Очевидно, що питання девіації в різноманітних його проявах є предметом дослідження різних наук, дослідники-мовознавці виокремлюють власне лінгвістичний спектр проблем, у межах якого девіація вивчається в комунікативно-мовленнєвому розрізі. Комунікативна девіація поширюється на висловлення, що мають відхилення від нормативної діяльності системи мови. Мовні девіації в наукових дослідженнях позначаються різними термінами: комунікаційні девіації, мовні (мовленнєві) девіації, шум комунікативний, перепони в спілкуванні, комунікативна аномативність. Мовознавець Ф. Бацевич цим терміном консолідує мовні неточності, похибки, аномалії, огріхи, неправильності тощо. Як зауважує О. Селіванова, девіантна комунікація спричинена низьким рівнем знань соціально-культурних норм мови, невмінням правильно застосовувати мовні одиниці у відповідних сферах спілкування, а також низьким ступенем сформованості комунікативної компетенції. Грукують мовні девіації тематично на фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні тощо. Дослідники Б. Городецький, І. Кобозєва, І. Сабурова визначають девіантну комунікацію як дефект спілкування, під час якого певні складові мовленнєвого процесу не виконують своє завдання.

Поділяючи концепцію В. Чернявської, пропонуємо під час аналізу девіантної комунікації відштовхуватися від трьох стрижневих понять: *нормативне – індивідуальне – девіантне* [16, с. 11]. У комунікативному аспекті нормативність є відтворенням усталених правил, однак така категорія набуває неоднозначності при дослідженні Інтернет-тексту: стандарт завжди є основою всього, тому людина наслідує нормативну мовну поведінку, але віртуальний світ пропонує простір без обмежень і табу, в якому особа має змогу демонструвати свою творчість індивідуально. Розмежовуючи поняття «індивідуальне» та «девіантне», авторка вважає девіантну комунікацію такою, що виходить за межі норми [16, с. 27]. Водночас дослідниця не характеризує нормативну та ненормативну комунікацію як

«правильну – неправильну» або «позитивну – негативну», підкреслюючи, що «сама девіація може стати механізмом породження нового знання, коли нове виникає як порушення звичних стандартів мислення, оцінок, дій» [16, с. 28].

Засновником вивчення девіантної комунікації в українському мовознавстві вважають Ф. Бацевича, який присвятив свої наукові розвідки саме дослідженню комунікативної девіації в різних галузях мовознавства. Так, у роботі «Основи комунікативної девіатології» науковець аналізує комунікативні девіації в художньому тексті як продукт мовлення, називаючи головні причини утворення різнотипних комунікативних девіацій недотримання вербалізації та процесів спілкування, обґрунтовуючи два методи вивчення цього явища: апостеріорний (узальний) й апостеріорний (актуальний) [4, с. 16]. У дослідженні «Основи комунікативної лінгвістики» Ф. Бацевич уперше подає класифікацію девіацій, спричинену мовною та комунікативною компетенцією носіїв мови, пропонує розширену типологію комунікативних девіацій і процесів їхньої появи в інтенсивному русі утворення компонентів дискурсу: комунікативні девіації, проголошені адресантом та адресатом, зумовлені комунікативним процесом (контактом), а також комунікативні девіації, споріднені з мовним кодом [5, с. 32].

У праці «Нариси з комунікативної лінгвістики» Ф. Бацевич розмежовує комунікативні девіації, які сформовані у форматі мовленнєвих жанрів і мовленнєвих актів. Водночас дослідник виокремлює девіації лінгвокогнітивної складової частини адресанта й адресата, його ставленням до персони та безпосереднім процесом комунікації [3].

Системно-теоретичного підходу у своїх дослідженнях дотримується Г. Бардукова, яка надає класифікацію типів порушення чинної нормативної в українській мові системи фраземіки, виокремлюючи диференційовано-формальні, формально-семантичні, семантичні та функційні інноваційні девіації фразеології. Г. Джунусалієва та Н. Ковальська в роботі «Комунікативні девіації в контексті теорії мовної комунікації» досліджують причини та механізми девіантної комунікації в контексті сучасної теорії мовленнєвої комунікації, акцентуючи на природі комунікативних порушень і характеризуючи види ненормативної комунікації. Н. Голікова в науковій розвідці «Мовно-комунікативні девіації в українському соціокультурному просторі» аналізує типові порушення різних норм сучасної української літературної мови, зумовлені хибною комунікацією співрозмовників, спираючись на поняття девіації як комунікативної аномалії.

Когнітивно-комунікативний аспект вивчення комунікативних аномалій використовує Л. Славова, аналізуючи мотиви нормативного відхилення в комунікативному акті та пропонуючи класифікацію комунікативних порушень мовного, мовленнєвого та лінгвокогнітивного спрямування в сучасному англійському мовленні. У цьому ж напрямі працює О. Руда, вивчаючи основу та вектори появи девіацій в українсько-російському двомовному середовищі. Комунікативний шум як бар'єр комунікації студіює у своїх наукових розвідках О. Селіванова [13, с. 157–239]. За функціонально-комунікативним методом О. Почепинська розглядає девіантну комунікацію як складник незапланованого живого говоріння, зумовлений передусім невимушеністю такого мовлення та як складник запланованого художнього діалогу, опрацьованого автором, в якому девіації набувають спеціальних функцій.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дає змогу виокремити два основні підходи у вивченні девіантної комунікації: міждисциплі-

нарний та вузькоспеціальний. Перший метод не пов'язаний із власне мовознавством, а відтворюється в девіантологічних розвідках із психології, філософії, педагогіки, права, міжкультурної комунікації тощо. У межах власне лінгвістичного напрямку виділяємо різні підходи вивчення девіацій: системно-теоретичний, комунікативний, дискурсивний, когнітивний. Сукупність цих тенденцій свідчить про комплексне вивчення явища девіантної комунікації. Подекуди твердження одного автора трактуються різними науковцями в межах різних шкіл і напрямів. Явище девіації постає не лише негативним, а й позитивним феноменом у спрямуванні соціального розвитку.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у виявленні ознак девіантної комунікації й чіткому її протиставленні звичайній, класичній комунікації. Ми ставимо перед собою завдання розглянути мовні стратегії й тактики, які сприяють утіленню девіантної комунікації взагалі та її реалізації в межах Інтернет-спілкування зокрема.

Список літератури:

1. Апинян Г. В. О понятии «девиация», «девиантность», «Девиантное поведение». *Известия Российского государственного университета им. А. И. Герцена*. 2009. № 118. С. 119–123.
2. Бацевич Ф. Коммуникативные девиации и условия успешности речевого жанра. *Жанры речи*. 2012. № 1–2 (9–10). С. 17–23.
3. Бацевич Ф. Нариси з комунікативної лінгвістики. Монографія. Львів : Видавничий центр при ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 281 с.
4. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології : монографія. Львів : Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
5. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 342 с.
6. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків : навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ, 2016. 188 с.
7. Гарасимів Т. З. Природні та соціальні детермінанти формування девіантної поведінки людини: філософсько-правовий вимір : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 420 с.
8. Голікова Н. С. Мовно-комунікативні девіації в українському соціокультурному просторі. *Український смисл*. 1. URL: <http://www.ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/view/72>.
9. Джунусалієва Г., Ковальська Н. А. Комунікативні девіації в контексті теорії мовної комунікації. *Науковий часопис*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. URL: <http://readera.org/article/komunikatyevni-deviatsiye-v-konteksti-teoriye-10116335.html>.
10. Змановская Е. В. Девиантология: (психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студентов вузов. Москва : Академия, 2003. 288 с.
11. Коэн А. Исследование проблем социальной дезорганизации и отклоняющегося поведения. *Социология сегодня*. Москва, 1965. С. 520–521.
12. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Москва : Прогресс, 1994. 478 с.
13. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : монографическое учебное пособие. Київ : Брама, Изд. Вовчок О. Ю., 2004. 336 с.
14. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основы теории мовної комунікації : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 240 с.
15. Чайковська О. М. Складові системи чинників девіантної поведінки підлітків. *Збірник наукових праць КІНУ імені Івана Огієнка Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 28. С. 627–637.
16. Чернявская В. Е. Коммуникация в науке: нормативное и девиантное. *Лингвистический и социокультурный анализ*. Москва : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. 240 с.

Yelnikova N. I. THEORETICAL FUNDAMENTALS OF THE STUDY OF DEVIANT COMMUNICATION

The article attempts to investigate the theoretical foundations of deviant communication, to describe the current state of research on the problem of deviation, proposes the definition of deviation as a term, the views of scientists on the problems of its determination. Emphasis is placed on the study of works of domestic and foreign scientists in various fields. The need to focus on the creation and implementation of Internet text, distributed among the general public, for a stable and tolerant society is emphasized.

Scientific research analyzes the works of domestic and foreign scientists on the problem of deviant communication as an interdisciplinary phenomenon. A range of problematic issues that require linguistic analysis to clarify the status characteristics of deviation in communication is identified. The opinion is substantiated that the term “deviation” does not have a single interpretation in different sciences, as it appeared relatively recently and is in the process of development today. The etymology of the concepts “deviance”, “deviation”, “deviant behavior”, “deviant communication” is given, the definition of the given concepts is formed. The components that characterize deviant human behavior are highlighted. The processes of external social conditions that affect human behavior are identified. The problems of deviation of modern researchers, which are mainly due to the mismatch between human needs and regulatory requirements, are outlined.

The study analyzes the philosophical, legal, psychological, cultural, linguistic typified and inseparable vision of the problems of definition, theoretical justification and study of deviant communication as a deviation from the normative activities of different systems. It is proposed to study three core postulates during the study of deviant communication: normative – individual, deviant. The method of studying deviation in the system-theoretical cognitive-communicative aspects is outlined and the opinions of scientists on the outlined problem within the limits of the modern linguistic paradigm are systematized.

Key words: *deviant communication, deviant behavior, deviatology, deviation, development trends, research prospects.*